

Gora Karmel i crkva Zvijezda mora

Na mediteranskoj obali stoji Gora Karmel koja nosi sjećanje na Iliju i Elizeja, dva velika proroka Staroga zavjeta; te također na Karmelski red sa široko rasprostranjenom tradicijom nošenja škapulara.

11.01.2013.

Tragovima vjere

Isus naš Gospodin putovao je brojnim gradovima i selima Palestine tijekom tri godine svoga javnoga

života, navješćujući Kraljevstvo Božje. Svoje je svećenstvo provodio uglavnom u okolici Genezaretskog jezera, u Jeruzalemu i putujući između te dvije točke, od sjevera prema jugu te ponovo od juga prema sjeveru, po cesti koja je slijedila tok rijeke Jordan, ili kroz Samariju.

Evandelisti nam također govore da je jednom prilikom zašao izvan granica Galileje, u područje Tira i Sidona, koje je u antici bilo pod Feničanima, a danas je to Libanon (usp. Mt 15:21 i Mk 7:24). Međutim, ne znamo je li išao dalje mediteranskom obalom, gdje su ljudi uglavnom bili pogani. Upravo tamo stoji Gora Karmel, osobito vezana uz sjećanje na Iliju i Elizeja (Elias i Eliseus), dva velika proroka Staroga zavjeta; te u kršćanskim stoljećima vezana za rođenje Karmelskog reda.

Gora Karmel vapnenački je gorski lanac koji se proteže od vrha

Samarije do Mediterana, a završava rtom iznad grada Haifa. Duga je oko pedeset pet kilometara te široka oko pet do deset kilometara, s prosječnom visinom od oko 500 metara. Njezino je ime izvedeno iz riječi *kerem*, a znači prekrasni voćnjak, vinograd ili vrt. Ovo je istina: taj je gorski lanac izvor obilne vode pa su joj obronci i klanci prekriveni bogatom i raznolikom vegetacijom karakterističnom za mediteransko područje: maslina, mirta, crnika, tamarind, cedar, borovi, rogač i hrast.

Regija je uvijek bila poznata po svojoj plodnosti te je u nekoliko knjiga Staroga zavjeta ona simbol prosperiteta Izraela ili pak njegove nesreće: „Jahve grmi sa Siona, iz Jeruzalema glas mu se ori; stočarski pašnjaci tuže i suši se vrh Karmela.“(Amos 1: 2. Usp. Iz 33: 9 i 35: 2; Jer 50: 19; i Nahum 1: 4). U Karmelu postoje brojne spilje – preko

tisuću – osobito u zapadnom dijelu, s uskim otvorima, ali velikom unutrašnjosti.

Povijest Gore Karmela usko je povezana s prorokom Ilijom ili Elijasom, koji je živio u devetom stoljeću prije Krista. Prema predaji Svetih Otaca i antičkih autora, nekoliko mjesta čuva sjećanje na njegovu prisutnost: spilja na sjevernom obronku, iznad grada Haifa, u kojoj je Ilija, a kasnije i Elizej, živio; nedaleko nje, mjesto gdje je okupljao svoje učenike, koje su kršćani nazvali „Škola proroka“, a na arapskom također El Hader ili Hadar; i nedaleko prema zapadu, izvor poznat kao „Ilijin izvor“ kojeg je on izveo iz stijene; te na jugoistoku lanca, vrh imena El-Muhraka i rijeka Kishon, gdje se sukobio s četiristo i pedeset proroka Baala. Po Ilijinoj molitvi, Bog je s Neba poslao vatru tako da su ljudi napustili idolopoklonstvo kako priča Prva

knjiga o kraljevima (usp. 1 Kr 18:19-40).

Na ovim je područjima, koja se časte od samih početaka kršćanstva, i u kojima su izgrađene crkve u čast Iliji, rođen red Naše Gospe od Gore Karmela ili Karmelski red. Potječe iz druge polovice dvanaestog stoljeća, kada je sveti Bertold, porijeklom iz francuske, oko sebe okupio nekoliko pustinjaka koji su živjeli na sjevernom dijelu Gore Karmela gledajući na grad Haifa. Tamo su izgradili crkvu, a nedugo potom, oko 1200.godine i drugu, na zapadnoj padini, Wadi es-Siah. U ranim počecima trinaestog stoljeća, sveti Brokard, koji je naslijedio svetog Bertolda kao poglavar, zatražio je službeno priznanje od jeruzalemskog patrijarha, zajedno s Pravilom njihovog vjerskog života samoće, asketizma i kontemplacije: to je karmelsko Pravilo, također poznato i

kao Pravilo našeg Spasitelja, koje se održalo do danas.

Iz različitih razloga, Papino odobrenje primljeno je tek 1226.godine. Nakon toga, zbog nesigurne situacije za kršćane na Bliskom Istoku, neki su se karmelski redovnici vratili u zemlje iz kojih su porijeklom u Europi, i tamo su osnovali nove samostane. Pokazalo se kako je ovaj egzodus bio odlučujući za opstanak i širenje Karmelskog reda jer su 1291.godine egipatske vojske pokorile Acre i Haifu, spalili crkve na Gori Karmelu i ubili redovnike.

Ovdje smo ograničeni prostorom da bismo mogli iznijeti potpunu povijest Karmelskog reda. Što se tiče Svete Zemlje dovoljno je reći da, izuzev kratkog razdoblja u sedamnaestom stoljeću, sve do ranog devetnaestog stoljeća na Gori Karmelu nije bilo Karmelićana. Između 1827. i 1836.

izgrađeni su sadašnji samostan i crkva Zvijezda mora na sjevernoj strani Gore Karmel, iznad pećine koja nosi uspomenu na prisutnost proroka Ilije. Ime Stella Maris („Zvijezda mora”) govori da baš kao što je maleni oblak kojeg je Ilijin sluga ugledao i koji je donio kišu što je obnovila plodnost zemlje Izraela nakon vremena lažnih proroka (usp. I. Kr 18:44), baš je tako i Blažena Djevica Marija donijela Krista, po kojem se Božja milost izlila na cijelu zemlju. Građevine, na tri razine, tvore pravokutan kompleks dug sedamdeset metara i širok trideset šest metara.

Na sjever se pruža prekrasan pogled na Zaljev Haifa te se za lijepoga vremena može pratiti Acre duž obale. Ulaz u crkvu je sa zapadne strane; središnji je dio oktogonalnog oblika i prekriven kupolom ukrašenom prizorima Ilije i drugih proroka, Svete Obitelji, Evanđelista i

nekih karmelskih svetaca. Slike su naslikane 1928.

Mramor koji prekriva unutrašnjost crkve završen je 1931. U centru pažnje nalazi se svetište: iza oltara, u niši, stoji kip naše Gospe od Gore Karmela, a ispod je spilja u kojoj je, po predaji, živio Ilija. To je prostor od jedva tri do pet metara, od crkvene lađe odijeljen dvama stupovima i s nekoliko stepenica; unutra se nalazi oltar i kip proroka.

Uz Stellu Maris, Karmelski red ima još jednu crkvu, na južnom kraju Gore Karmel, El Muhraka, poznata kao crkva Ilijine žrtve. Ona obilježava epizodu s prorocima Baala koju smo ranije spomenuli. Međutim, od antičkog samostana osnovanog na Wadi es-Siah (današnjem Nahal Siakh) ostale su samo ruševine.

Običaj nošenja škapulara

Kroz stoljeća je Karmelski red davao bezbrojna blaga kršćanstvu: trebamo se samo sjetiti primjerenih života i učenja svete Terezije iz Avile, svetog Ivana od Križa ili svete Terezije Lisieux, sve troje proglašeni Crkvenim Naučiteljima. Među ostalim blagom nalazi se i običaj nošenja karmelskog škapulara, kojeg je prihvatio sveti Josemaria i prenosio ga drugima. „Nosi na prsima škapular karmelske Gospe. Malo je pobožnosti - a ima mnogo dobrih marijanskih pobožnosti - koje su toliko ukorijenjene među vjernicima i toliko su ga puta blagoslovile pape. - Osim toga, toliko je majčinskih povlastica povezano s tim!“ (*Put*, 500).

Škapular daje dvije privilegije onima koji ga pobožno nose: pomoć ustrajanja u vjeri i dobrom radu sve do smrti, te oslobođenje od patnje čistilišta. Počeci ove pobožnosti proizlaze iz 1251., osobito teškog

razdoblja za Karmelski red koji je tada činio svoje prve korake u Europi. Prema jednom antičkom zapisu iz Kataloga karmelskih svetaca, koji mu je bio sam temelj, sveti Šimun (kasnije identificiran kao sveti Šimun Stock, engleski poglavar) neprestano se molio našoj Gospi ovim riječima:

„Flos Carmeli/ Vitis florigera/
splendor Caeli/ Virgo puerpera/
Singularis/ Mater mitis/ sed viri
nescia/ Carmelitis/ da privilegia/
Stella maris.”

„Cvijete Karmela/ lozo u cvatu/ sjaju
Neba/ Djevice i Majko/ nenadmašena/
Majko blaga/ koju čovjek nije
povrijedio/ daj Karmelićanima/
privilegije/ Zvijezdo Mora.”

Kao odgovor na njegovu molitvu prikazala mu se Blažena Djevica držeći u svojoj ruci škapular i rekla mu je, „Ovo je privilegija za tebe i tvoje; tko god ga nosi kada umre bit

će spašen.“ Ili, prema potpunijoj verziji, „Tko god ga nosi kada umre neće patiti u vječnoj vatri, bit će spašen.“ U to je vrijeme škapular bio dio vjerskog habita, iako je izvorno bio vrsta pregače koju su nosile sluge i radnici. Sastojao se od dugačkog komada platna s rupom za glavu, i nosio se preko tunike te je visio sprijeda i straga.

“Subotnja privilegija“

Druga prednost, poznata kao „Subotnja privilegija“, kaže da onaj tko umre u stanju milosti, noseći karmelski škapular, bit će oslobođen Čistilišta na prvu subotu nakon svoje smrti. Ovo potječe iz srednjevjekovne predaje. 1613. izdan je dekret Apostolske Stolice koji kaže da kršćani mogu pobožno vjerovati u pomoć Blažene Djevice za duše karmelskih redovnika i članova karmelskih bratovština koji umru u stanju milosti, koji su nosili škapular,

koji su živjeli kreposno u skladu sa svojim životnim pozivom i koji su molili ili, ako su nepismeni, koji su postili i čuvali sva Crkvena pravila; naša će im Gospa doći u pomoć, osobito subotom, na dan koji Crkva posvećuje Majci Božjoj.

Drugim riječima, subotnja se privilegija temelji na osnovnim Crkvenim naučavanjima: o majčinskoj brizi naše Gospe kako bi osigurala da njezina djeca koja podnose muke svoje krivice u Čistilištu, postignu nebesku slavu što je prije moguće, po njezinom zagovoru.

Kako se Karmelski red širio, osobito u šesnaestom i sedamnaestom stoljeću, zahvaljujući nekolicini reformi, širile su se i njegove bratovštine. Privukle su brojne vjernike koji su, bez sudjelovanja u redovničkom životu, sudjelovali u pobožnosti prema našoj Gospi od

Karmela. Ti su ljudi svoju pobožnost pokazivali nošenjem karmelskog škapulara, koji je postepeno modificiran i pojednostavljen sve dok nije dobio oblik dva malena pravokutnika od platna povezanih vrpcom koji se nose oko vrata.

Apostolska je Stolica često ohrabrivala ovu naviku, uz nju vezujući oprostite i specificirajući određene vjerničke prakse za njezinu uporabu. To uključuje obred stavljanja škapulara, kojeg pojedinac prima samo jednom i kojeg može održati svaki svećenik; blagoslov novog škapulara koji zamjenjuje stari istrošeni; i mogućnost nošenja škapularske medaljice Presvetog Srca i naše Gospe od Gore Karmela, umjesto škapulara.

Prije nekoliko godina, povodom proslave 750. obljetnice davanja škapulara svetom Šimunu Stocku, papa Ivan Pavao II, koji je škapular

nosio od svoje mladosti, sumirao je njegovu vjerničku važnost ovako: „Prema tome, dvije su istine vezane uz znak škapulara: s jedne strane, neprestana zaštita Blažene Djevice, ne samo tijekom životnog puta, već također i u trenutku prelaska u puninu vječne slave; s druge strane, svijest da se pobožnost prema njoj ne može ograničiti samo na molitve i doprinose njoj u čast u nekim prilikama, već mora postati ‘habit’, odnosno, trajna orijentacija vlastitog kršćanskog puta, istkanog od molitve i nutarnjeg života, kroz često primanje sakramenata te konkretnog poduzimanja duhovnog i tjelesnog djela milosrđa. Ovako škapular postaje znak ‘zavjeta’ i recipročnog zajedništva između Marije i vjernika: zaista, on konkretno prenosi dar Majke, koju je Isus na križu dao Ivanu, a po njemu, svima nama, te povjerenje ljubljenog apostola i nas prema njoj, njoj koja postaje naša duhovna Majka” (Blaženi Ivan Pavao

II, Poruka karmelskoj obitelji,
25.ožujka, 2001.).

Ove se ideje vide u riječima obreda stavljanja škapulara: „Bože, pogledaj milostivo na ove svoje sluge koje primaju ovaj škapular na slavu Presvetog Trojstva i na čast Blažene Djevice Marije, i udijeli im da se sjedine sa slikom Krista tvoga Sina i tako, uz pomoć Blažene Djevice Marije, dospiju u nebeski dom noseći svadbeno ruho“ (*De Benedictionibus*, br. 1218).

Kada je sveti Josemaria govorio o našem razgovaranju s Bogom, često bi nas ohrabrivao da postanemo poput malene djece i da shvatimo kako nam je uvijek potrebna pomoć milosti. Učio nas je da slijedimo taj put ruku-pod-ruku s Blaženom Djevicom: „Upravo zato što je Marija majka, Ona nas, dok je štujemo, uči da budemo djeca; učimo se da stvarno i neizmjerljivo ljubimo, da

budemo jednostavni i slobodni od problema, koji potječu iz egoizma koji nas nuka da mislimo samo na sebe; učimo se biti radosni i da nam našu nadu ništa ne može uništiti. Početak puta koji nas vodi k ludosti ljubavi prema Bogu počinje s povjerljivom ljubavlju prema Mariji. Prije mnogo godina pisao sam o tome u jednom komentaru o krunici i uvijek sam se ponovno mogao uvjeriti u istinitost tih riječi. Ne bih sada želio nadugačko raspravljati o toj temi, već vas pozivam da to sami učinite, da sami otkrijete tu istinu. Njegujte ljubav prema Mariji, otvorite joj svoje srce, povjerite joj sve radosti i svoje brige i molite je da vam pomogne upoznati Isusa i slijediti Ga.“ (*Susret s Kristom*, br. 143).

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/gora-
karmel-i-crkva-zvijezda-mora/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/gora-karmel-i-crkva-zvijezda-mora/)
(8.08.2025.)